

Προϋποθέσεις για να ξεπεράσουμε την κρίση



Γράφει ο **καθηγητής Νικόλαος Σ. Μουσιόπουλος***

Η πρωτόγνωρη κρίση που βιώνουμε δεν είναι απλά δημοσιονομικού χαρακτήρα: Πρόκειται για μια συθέμελη κρίση της ελληνικής κοινωνίας, που οφείλεται σε σειρά λαθών τις τελευταίες δεκαετίες. Λαθών για τα οποία ευθύνονται κυρίως οι πολιτικοί των δύο κομμάτων εξουσίας, χωρίς όμως να είμαστε αμέτοχοι όλοι εμείς ως πολίτες αυτής της χώρας, γιατί -τουλάχιστον- ανεχόμεσταν την κακοδιαχείριση κονδυλίων και υποδομών χωρίς να προσπαθούμε να τη σταματήσουμε. Συνέπεια της παραπάνω διαπίστωσης είναι ότι κανένα πακέτο μέτρων δεν θα αρκήσει για να εξέλθουμε από την κρίση, αν δεν ανασυνταχθούν βασικές δομές της κοινωνίας και των μηχανισμών διοίκησης στη χώρα μας, με έμφαση στο τετράπτυχο αξιοκρατία - υπευθυνότητα - σχεδιασμός - καινοτομία. Σε ό,τι αφορά την αξιοκρατία, πρέπει να γίνει μια πραγματική επανάσταση στο πλαίσιο της συρρίκνωσης του δημόσιου τομέα, που σχεδόν όλοι πλέον θεωρούν επιβεβλημένη: Οι διαδικασίες του ΑΣΕΠ μπορεί να υπόσονται αντικειμενικότητα, αλλά σε καμία περίπτωση δεν είναι συμβατές με την έννοια της αξιοκρατίας. Πρέπει επίσης το ταχύτερο να ξεχάσουμε κάθε έννοια "κεκτημένων" και να αρθεί η λογική της ισοπέ-

δωσης, που περιόρισε τις εποικοδομητικές πρωτοβουλίες δημοσίων υπαλλήλων σε ελάχιστα παραδείγματα μεμονωμένων φιλότιμων υπαλλήλων ή ιδεολόγων. Η αμοιβή πρέπει και στον δημόσιο τομέα να συνδεθεί με την παραγωγικότητα. Πρέπει επίσης με κάθε τρόπο, π.χ. με εφαρμογή της "μισθωτής εφεδρείας" που προτείνεται από τον Ευριπίδη Στυλιανίδη ("Καθημερινή", 29-5-2011), να απαλλαγεί ο δημόσιος τομέας από αυτούς που συτέρησαν, ώστε παρά τον κανόνα 1:5 (ή 1:7) να μπορέσουμε να αξιοποιήσουμε μέρος τουλάχιστον των πολλών ταλαντούχων νέων ανθρώπων, που με τον δυναμισμό τους θα μπορούσαν να δώσουν νέα πνοή στις διάφορες υπηρεσίες. Στο θέμα της υπευθυνότητας πρέπει να παραδεχτούμε ότι ως λαός υστερούμε. Ελάχιστοι είναι αυτοί που ανταποκρίνονται στις υποχρεώσεις τους απέναντι στο κοινωνικό σύνολο ή/και διακρίνονται για επαγγελματισμό. Δυστυχώς, ο κανόνας είναι να κοιτάμε το προσωπικό ή οικογενειακό μας συμφέρον, παραβλέποντας ότι μόνο αν η συμπεριφορά μας είναι αυτή που επιτάσσει η ευθύνη μας προς το κοινωνικό σύνολο θα μπορέσουμε να προοδεύσουμε συλλογικά. Το θέμα αυτό είναι προφανώς ζήτημα κουλτούρας και αφορά τόσο στον ιδιωτικό όσο και στον δημόσιο τομέα. Πιθανώς είναι η δυσκολότερη από τις τέσσερις πυξές στις οποίες αναφέρομαι, και φοβάμαι ότι θα απαιτηθεί μακρύς χρόνος για να υπάρξει ουσιαστική βελτίωση. Ο μακρόπνοος σχεδιασμός σπανίζει στη χώρα μας, όπου ο κανόνας είναι να ασχολούμαστε -συνήθως με επιπολαιότητα- μόνο με τις βραχυπρόθεσμες ανάγκες. Οτιδήποτε έχει χρονικό ορίζοντα πάνω από τρία χρόνια δεν ενδιαφέρει τον Έλληνα πολίτη, που ασχολείται πρώτι-

στα με την (επαν)εκλογή του. Σε ποια άλλη χώρα παρατηρείται σε υπουργεία μια τέτοια έκταση αλλαγής προσώπων, όταν διορίζεται νέος υπουργός, ακόμα και σε απλό ανασχηματισμό; Είναι πασιφανές ότι αυτό αίρει κάθε δυνατότητα συνέπειας στην ασκούμενη πολιτική, παράλληλα με τις αναπόφευκτες καθυστερήσεις έως ότου ενημερωθούν τα νέα στελέχη. Εδώ θα μπορούσε να απαιτηθεί από τα κόμματα εξουσίας να κάνουν μια συμφωνία κυρίων, ώστε το στελεχειακό δυναμικό να παραμείνει όταν αλλάζει ο υπουργός, εκτός ίσως ενός κομματικού ειδικού γραμματέα και ενός πολύ μικρού αριθμού συμβούλων.

Έρχομαι τώρα στην καινοτομία, η προώθηση της οποίας είναι αναγκαία συνθήκη θεμελιώδους σημασίας για να βγούμε από την κρίση: Η πολυπόθητη ανάπτυξη προϋποθέτει αύξηση του Ακαθάριστου Εθνικού Προϊόντος, και -σύμφωνα με τη διεθνή εμπειρία- περίπου τα 2/3 της αύξησης του ΑΕΠ σε ανεπτυγμένες χώρες συναρτώνται με την καινοτομία. Μέχρι τώρα στην Ελλάδα κάνουμε το παν για να παρεμποδίσουμε την καινοτομία, και αυτό μολονότι αποδεδειγμένα διαπρέπουμε στην παραγωγή νέας γνώσης και τη διατύπωση καινοτόμων ιδεών από ερευνητές σε πανεπιστήμια και ερευνητικά κέντρα. Σε μελέτη που εκπονήθηκε κατά τη διάρκεια της θητείας μου ως κοσμήτορα της Πολυτεχνικής Σχολής ΑΠΘ, αποδείχθηκε ότι στην Ελλάδα επί του παρόντος καινοτόμες ιδέες είναι 10 φορές δυσκολότερο να βρουν τον δρόμο τους στην εφαρμογή και 100 φορές δυσκολότερο να επιζητήσουν και να αναπτυχθούν σε σύγκριση με άλλες χώρες. Αυτό συνδέεται πρώτιστα με τον (μέχρι τώρα) σφικτό εναγκαλισμό των πανεπιστημίων εκ μέρους του κράτους και τον παρα-

οιτικό ρόλο διάφορων κρατικοδίαιτων επιχειρήσεων - σε αντίθεση με άλλες χώρες, όπου λειτουργεί η λεγόμενη "τριπλή έλκα" που προσδίδει ιδιαίτερη ευελιξία στη συνεργασία του παραγωγικού ιστού με ερευνητικές ομάδες σε πανεπιστήμια και ερευνητικά κέντρα. Δεν είναι σπάνια τα παραδείγματα λαμπρών ιδεών που γεννιούνται στη χώρα μας και μετατρέπονται σε εμπορεύσιμα προϊόντα σε χώρες του εξωτερικού (χωρίς δηλαδή καμία συνεισφορά στην αύξηση του ΑΕΠ στη χώρα μας). Προϋπόθεση για να αξιοποιούνται στο μέλλον περισσότερο οι καινοτόμες ιδέες στη χώρα μας είναι να γεφυρωθεί το χάσμα ανάμεσα στις (συνικά, βέβαια, καχύποπτες και συντηρητικές) επιχειρήσεις και τους ερευνητικούς φορείς. Το Διεθνές Πανεπιστήμιο της Ελλάδος έχει κάνει σημαντικό βήματα σ' αυτήν την κατεύθυνση με την κατασκευή μιας διαδικτυακής πύλης για την προώθηση της συνεργασίας του με τον παραγωγικό ιστό (βλ. <http://www.ihu.edu.gr/gateway/>). Σε άλλα πανεπιστήμια τέτοιες πρωτοβουλίες προσέκρουσαν στην αντίδραση μαχητικών μειοψηφιών ή, απλά, σε ιδεοληψία μεμονωμένων ατόμων. Τέτοια αναχρονιστικά φαινόμενα είναι αδύνατον να καταπολεμηθούν αν δεν αναδιατυπωθεί ριζικά το θεσμικό πλαίσιο λειτουργίας των ΑΕΙ, ώστε να απελευθερωθεί η τριτοβάθμια εκπαίδευση από την άκρατη κομματικοποίηση, να πάψει να είναι δέσμομα παρωχημένης νοοτροπίας και να της δοθεί η δυνατότητα να εφαρμόσει ένα σύγχρονο μοντέλο διοίκησης σύμφωνα με το πρότυπο των περισσότερο ανεπτυγμένων χωρών.

* Αντιπρόεδρος διοικούσας επιτροπής του Διεθνούς Πανεπιστημίου της Ελλάδος